

י' חשון תשע"א, 14/10/10 11:31

דו"ח: מצב העניים בישראל השתפר בעשור האחרון

במכון ירושלים לחקר שווקים מאשימים את שיטת מדידת העוני בעליית מספר העניים, וטוענים בתוקף כי לעניים כיום טוב יותר.

שלמה פיוטרקובסקי

במכון ירושלים לחקר שווקים לא מאמינים בנתוני העוני המתפרסמים מעת לעת, ומבקשים לבחון את סוגיית העוני מזווית שונה, תוך קריאה שונה מהמקובל של הנתונים המתפרסמים על ידי הגופים הרשמיים השונים.

על פי "דוח מצב העניים בישראל" של מכון ירושלים לחקר שווקים, אשר התפרסם היום, ביום חמישי ה-14 באוקטובר 2010, קובעי המדיניות מנסים לטפל בבעיית העוני בלי הכלים המאפשרים להבין את פרטיה, משום שעד כה לא התפרסם שום דוח על מצבם של העניים עצמם.

הכלכלן ירון גזית ממכון ירושלים לחקר שווקים בדק את מצב העניים לאורך 10 שנים, והוא קובע בנחרצות, כי שיעור העניים ירד ב-18.8% ב-4 שנים.

תחולת העוני המוחלט לפי נפשות (המוגדר על ידי בנק ישראל כשיעור הנפשות שהכנסתן הריאלית נמוכה מקו העוני ב-1997) ירדה מ-18.1% בשנת 2004 ל-14.7% בשנת 2008, ירידה של 18.8% בארבע שנים בלבד. ירידה זו חלה גם בקרב ערבים וחרדים, שתיים מהקבוצות העניות ביותר בחברה הישראלית. 14.7% מהנפשות מוגדרות עניות לפי המדד הקבוע, לעומת 23.7% לפי מדד הפערים החברתיים המתפרסם על ידי הביטוח הלאומי.

על פי נתון זה, 9% מאוכלוסיית ישראל, כ-600,000 איש, אשר מהווים כ-38% מאלה המוגדרים עניים על ידי דוח הפערים של הביטוח הלאומי, לא היו מוגדרים כך ב-1997, והם מוגדרים עניים רק בגלל העלייה ב"קו העוני" של הביטוח הלאומי בשנים 1997-2008.

לטענת המכון, נתוני המוסד לביטוח לאומי ממחישים את הנקודה הזו. לפי נתוני דו"ח הפערים של הביטוח הלאומי, ההכנסה הפנויה הריאלית לנפש בחמישון התחתון גדלה ב-8.2% בשנים 2002-2008. במלים אחרות, למשפחה ענייה בשנת 2008 (משפחה א) הייתה הכנסה הגבוהה ב-8.2% מזו של משפחה ענייה בשנת 2002 (משפחה ב). משפחה א המוגדרת היום כענייה, הייתה נחשבת אך לפני שש שנים לחלק ממעמד הביניים. הווה אומר, מצבם של חלק מעניי ישראל השתפר מאוד בשנים אלו.

לפי היכולת לרכוש סל צרכים חיוניים, מדד אשר פותח על ידי חוקרים מאוניברסיטת בן גוריון בהתבסס על מדדים דומים למדידת עוני בקנדה ובארה"ב, תחולת העוני ירדה מ-28.3% ל-21.8% בשנים 2003-2008. זוהי ירידה של 23% בשיעור המשפחות אשר הכנסתן אינה מאפשרת להם לרכוש סל צרכים חיוניים הכולל מזון, דיור, חינוך, תחבורה ומוצרים אישיים. נתון זה מייצג נאמנה את מצבן של השכבות החלשות, כיוון שהוא מראה אלו מוצרי יסוד הם יכולים להרשות לעצמם לקנות. הנתון מראה כי בחברה הישראלית יותר ויותר אנשים מקבלים שכר המאפשר לא רק לענות על צרכיהם הבסיסיים, אלא גם לחסוך וגם להוציא על רכישת מוצרים נוספים. מדובר על כ-450,000 איש שנוספו לקבוצה אשר משתכרת יותר מעלות סל המוצרים הבסיסיים.

במכון מציינים שורת נתונים נוספים המחזקים לדעת גזית את טענתו. שיעור הבעלות על מכשיר סלולארי בקרב משקי בית בעשירון התחתון עלה מ-52.3% ל-80.3% בשנים 2001-2008. שיעור משקי הבית בעשירון התחתון עם מנוי לאינטרנט עלה מ-2.5% ל-27.6%. שיעור הבעלות על מחשב ביתי בעשירון התחתון עלה מ-23.3% ל-49.3%. שיעורי הבעלות על מחשב ביתי, מיקרוגל, מכשיר DVD, מזגן, מייבש כביסה ומוצרים נוספים עלו באופן ניכר.

גם בתחום הדיור השתפר מצבם של העניים. שיעור הבעלות על דירה בעשירון התחתון לפי הכנסה נטו לנפש סטנדרטית עלה מ-36.7% ל-41.3% בשנים 2001-2008. מדובר במשפחות הנמצאות מתחת לקו העוני אשר בבעלותן דירה. זוהי עלייה של

12.5% בשיעור המשפחות העניות אשר בבעלותן דירה. עלייה זו התרחשה במקביל לעלייה במחירי הדירות, ועל כן היא מרשימה אף יותר.

גם בתחום הבריאות ישנו שיפור במצבם של העניים. האוכלוסייה הערבית מהווה כ-20% מאוכלוסיית המדינה, וכמחציתה מוגדרת ענייה (חלקם של העניים הערבים בכלל העניים הוא כשליש). בשנים 2001-2009 עלתה תוחלת החיים הממוצעת של נשים ערביות בלידה ב-2.9 שנים, מ-77.8 ל-80.7. אצל נשים יהודיות עלתה תוחלת החיים ב-2.3 שנים, מ-81.6 ל-83.9. אצל גברים ערבים עלתה תוחלת החיים ב-1.8 שנים, מ-74.5 ל-76.3. אצל גברים יהודים עלתה תוחלת החיים ב-2.6 שנים, מ-77.9 ל-80.5. שתי הקבוצות נהנו אפוא מעלייה ניכרת בתוחלת החיים בזמן קצר יחסית.

במכון מסכמים וטוענים, כי כל המדדים מצביעים על כך שרמת חייהם ומצבם החומרי והבריאותי של העניים השתפר באופן משמעותי מתחילת העשור. עניים רבים יוצאים ממעגל העוני לאחר תקופה קצרה יחסית. המוביליות הופכת השוואות רב שנתיות של פערי הכנסה יחסית לבלתי רלוונטיות. על מנת לכמת את התופעה נדרשים נתוני אורך. במקום הנתונים על העוני היחסי ועל פערי הכנסה, על קובעי המדיניות להתמקד בנתונים על השינוי במצבם הריאלי של העניים, מבחינת הכנסה, נגישות לשירותים ציבוריים, בעלות על מוצרים בני קיימה, בריאות וכו', ובנתונים על המוביליות החברתית, כדי לאתר אוכלוסייה ענייה באמת.

ערוץ 7
אתר החדשות שלך

www.inn.co.il